
Platy učitelů mohou poprvé klesnout

Platy učitelů mohou poprvé klesnout

Mladá fronta DNES, 29.8.2009

A ministryně školství Miroslava Kopicová varuje: úroveň základních a středních škol klesá, vysoké školy jsou průměrné. Stojí české školství na pokraji kolapsu? Proč není na vzdělání dostatek peněz? A jak se to dá změnit? Na to odpovídá ministryně školství Miroslava Kopicová.

* Paní ministryně, byla jste v této funkci už od září 2006 do ledna 2007. Teď od května a uvidíme dokdy. Jak byste srovnala ta období?

Tentokrát to je ještě kratší, protože jsem se musela věnovat první dva měsíce předsednictví EU. Pak přišly prázdniny, ty mají pro náš resort logické dopady. Navíc jsem věděla, že to bude nakrátko, což minule původně nebylo.

* Dá se za tak krátkou dobu vůbec něco udělat?

Dá. Příkladem jsou státní maturity a chci postoupit i při reformě vysokého školství. Jsme ale v krizi a neutěšený finanční stav dopadá i na nás, v rozpočtu na příští rok nám chybějí 3,2 miliardy korun. Proto připravuji reformu financování školství.

* Jaké dopady budou mít chybějící peníze ve vašem resortu?

Původně nám chybělo přes pět miliard, teď 3,2 miliardy. Přitom 92 procent našeho rozpočtu tvoří platy. Pokud se nepodaří získat alespoň část těch peněz, tak by se muselo sáhnout na platy učitelů. A to se nestalo ani za balíček Václava Klause. Doufám, že to tak nebude.

* Doufáte, nebo věříte? Znamená to, že se platy učitelů mohou snížit?

Ano. Poprvé v historii. Vůbec s tím nesouhlasím. Není totiž plat jako plat. Pokud je průměrný plat učitele 23 tisíc korun, tak při této částce s žádným snížením nemohu souhlasit. Zatím jsme s ministrem financí nedospěli k diskusi, že by se platy měly snížit. Ale chybějí nám ty peníze. Víím proto, že platy se určitě zvyšovat nebudou a nemohou.

* Budete shánět peníze i jinde?

Snažím se přeměrovat peníze z evropských fondů do základních škol. Podařilo se mi takto získat 4,2 miliardy, které chci v průběhu příštích dvou let poslat přímo do škol. Byli bychom první zemí EU, která by takto použila peníze, protože Evropská komise to povolila až teď kvůli ekonomické krizi. Tento program brzy vyhlásíme. Ale je pravda, že v investičním programu, kam jde hodně peněz z EU, máme rok zpoždění. Ztrátu však doženeme a věřím, že peníze nakonec vyčerpáme.

* Evergreenem školství jsou diskuse o státní maturitě. Jak byste si je představovala vy, pokud byste se mohla rozhodnout bez ohledu na cokoli?

Ale já se rozhoduji, jak chci! Dělán to s ohledem na své svědomí a odborný názor. Státní maturity měly svá nešťastná úskalí. Musela jsem je pozastavit, protože pořád neznám reakci Sněmovny, a nemohla jsem podepsat některé náročné smlouvy. Budu poslance přesvědčovat, že si nemůžeme dovolit ztrátu dalšího roku. Testy se vytisknou, rozvezou, děti je vyplní. Žáků se to nijak nedotkne, ale vyzkouší si to učitelé a vyhodnotí sami, jak to funguje. Bude to náběhový rok. Jsem přesvědčena, že státní maturita má být.

* Ale proč?

Nejhorší je současný stav – školy učí, co chtějí, samy si napíší otázky, samy je vyhodnotí, my tomu říkáme jednotně maturitní vysvědčení. Jenže gramotnost žáků se v průměru zhoršuje, máme horší výsledky v matematice a přírodních oborech, kde jsme předtím byli na špičce. Prohlubuje se rychle čtenářská negramotnost. Část žáků a studentů neumí pracovat s informacemi, a to je základ studia. Nemůžeme si dovolit to takto nechat! Na druhou stranu maturitě nebyl dán do vínku jasný cíl, například zda má, či nemá být vstupenkou na vysokou školu.

* Říkáte, že školy si učí, co chtějí. Vždyť to je přece dobře, ne?

Nesměšujte dvě různé věci. Škola má garantovat, že maturant musí mít určité penzum znalostí. O to se školy musí postarat, což některé nedělají. Ale jak k tomu jednotlivá škola dospěje, je její věc.

* Jak to s maturitou dopadne?

Myslím, že poslance přesvědčím.

* Cítíte v tom tlaky firem, které se na maturitách mají podílet, či naopak těch, jejichž zájmy by to zasáhlo nepříznivě?

Až budeme dělat velké tendry pro tento způsob maturity, tak požádáme Transparency International, aby k tomu poslala své pozorovatele. Vše musí být jasné a průhledné.

* Jednomu z mých synů je 17 let a spor o maturity ho nezajímá. Je mu jedno, jakým způsobem bude maturovat. Co říkáte na tento názor?

Naprosto s ním souhlasím.

* Tak k čemu humbuk kolem maturit? Vždyť školství trpí daleko vážnějšími problémy.

Protože politické strany si myslí, že jsou za tím nějakí voliči. Humbuk je zbytečný, nic neznamená. Nechápu, proč se do tak odborné věci vměšují politici.

* Přitom Česku chybí jasná vize ve školství, vzdělávání, vědě a výzkumu, která by se neměnila s každou vládou. Proč tomu tak je?

Protože se neudělala základní reforma – reforma státní správy. Na ministerstvech se dělají činnosti, které tam nepatří, to je rozšířený nešvar. Zcela se opomíjí obrovský problém – nedostatky ve strategickém, koncepčním a analytickém výkonu. To souvisí s reformou státní správy.

* Proč ji nikdo neudělá?

Podmínkou toho je silná vláda, která bude moci dělat i velmi nepopulární rozhodnutí. Týkalo by se to vlivných skupin, proto by musela být vláda velmi silná. A takové vlády už dlouhá léta nemáme.

* Probíhá předvolební kampaň. Přestože bez kvalitního vzdělávání se nemůže malá země jako Česko v budoucnosti prosadit, tak v kampani je to téma spíše na okraji. Není divné, že se pořád motáme kolem poplatků ve zdravotnictví, či radaru?

Žádná strana nemá pro školství dostatečné odborné zázemí, nemají připraveny dostatečné argumenty, proč to je tak strašně důležité. Politici o tom hovoří povrchně. Dobrá vzdělávací politika se musí jednoznačně vázat na hospodářskou politiku země. A vzdělání je základním faktorem konkurenceschopnosti.

* Jak jsme na tom ve srovnání s vyspělým světem, když si vezmete průměr škol od základních po vysoké?

Úroveň základních a středních škol jde dolů, i když je zatím považována za dobrou. To je dáno tím, jaké si zvolíte parametry a jak je hodnotíte. I na vysokých školách jsme jen průměrní. Podpora politiků pro školství je spíše pocitová, i když se to mění. Do vzdělání zasahují ekonomické faktory a tam kulháme na obě nohy. Navíc nelze hovořit jen o vzdělání, ale o tzv. znalostním trojúhelníku: vzdělání, výzkumu a inovacích.

* Ztrácíme vlivem nedostatků ve vzdělávání konkurenceschopnost?

Pokud jde o cenu práce, je u nás čtyřikrát vyšší než v Rumunsku, dvakrát vyšší než v Polsku. Přitom produktivita práce je nízká. Dlouho jsme byli při výrobě izolováni od konečného klienta, jsme víceméně dodavatelem komponentů. Nebyl na nás vyvíjen tlak, abychom inovovali. Nic proti montovnám, ale ty řešily problém jen v určité době. Přitom jsme pořád schopni produkovat výborné výrobky, ale nemáme strategii, na co se budeme orientovat. Mohli bychom se prosadit například v energetice, strojírenství, ale chybějí nám tisíce inženýrů. A jsme obloukem zpět u školství, s kterým to bezprostředně souvisí.

* Jenže školstvím se nedá hnout nijak rychle, zejména když chybí všemi uznávaná strategie.

Školství je zaoceánský parník, s ním nemůžete snadno pohnout. Pokud s ním však nezačneme pořádně hýbat, budeme dál zaostávat.

* Vždyť od změny režimu už uplynulo dvacet let, to snad bylo dost času, aby se něco odehrálo.

Zmeškali jsme toho hodně. První strategii dalšího vzdělávání jsem předkládala vládě v roce 1993!

* A výsledky?

Tehdy se to všem líbilo... Jenže dodnes nemáme právně zakotvený systém dalšího vzdělávání.

* Zvláštní také je, že Češi za alkohol či cigarety utrácí daleko více než za vzdělání svých dětí.

Ano, ale ne každý. Čtrnáct procent studentů chodí na placené soukromé vysoké školy a kolem 12 procent žáků na církevní a další soukromé střední školy. Část společnosti hledá kvalitní vzdělání pro své děti. Zajímavé je, že ne vždy jsou to ty nejbohatší rodiny. 90 procent lidí považuje vzdělání za investici a je ochotno na ně přispívat. Žijeme si však relativně dobře, a proto je mnoho lidí v tomto směru vlažných. Domnívají se, že to tak zůstane, a neinvestují do vzdělání. To je chyba.

* Potřebovali bychom spadnout na nos, aby se nám rozsvítilo?

Ne že bych si to přála, ale současná krize může přispět k tomu, aby se lidé více zamysleli nad problémy školství.

* Léta se vede také politický spor o placení na vysokých školách. Jaký je váš názor?

To, co nazýváme školným, bude placení za různé služby, a to už dokonce existuje. Mnozí to tak jen nechtějí pojmenovat. V každém případě máme málo peněz ve veřejném školství, a proto úroveň nestoupá, někde i klesá. Musíme odstranit bloky pro studenty ze sociálně slabších rodin, kteří nemohou jít na vysoké školy. Měli bychom mít půjčky a finanční podporu pro tyto studenty. Pracujeme na tom.

* To už jsem slyšel v této kanceláři od několika ministrů školství. Výsledky nejsou valné a pořád se vše opakuje.

Doufám, že za mého působení dokončíme alespoň návrh podobného zákona. Již existuje Bílá kniha, podle níž se mají reformovat vysoké školy. Potřebujeme, aby skončilo dlouhodobé podfinancování těch škol. Nejsme schopni ufinancovat všechny školy, musíme proto zohlednit náklady na školách technických či přírodovědných a odlišit je od humanitních. Nelze navyšovat počet vysokých škol na úkor kvality, což se podle mě děje.

* Nechápu, proč se stát podílí na financování mnoha fakult, kde se třeba studuje politologie či mezinárodní vztahy. K čemu nám budou stovky politologů? Naopak postrádáme tisíce inženýrů v technických oborech. Nemá stát změnit své priority a toky peněz?

Mluvíte mi z duše. Kdyby existovalo školné, tak bych jako stát platila za studenty na technických oborech, protože ty lidi potřebujeme. Pokud chce někdo na politologii, ať si to zaplatí sám. Jenže my nemáme žádný nástroj, jak to udělat.

* Zejména vysoké školství je propojeno s vědou a výzkumem. Jste místopředsedkyní Rady pro vědu a výzkum, co říkáte protestům vědců, kteří se bojí škrtů v rozpočtech?

Vždy vzniká problém, když se spojí hodnocení práce s finančními dopady. Netvrdím, že metodika je ideální, ale lidé z Akademie věd u toho byli, proč nekřičeli tehdy? V tomto případě se musí pořádně rozkrýt, odkud a jaké peníze kam jdou. Pak se možná ukáže, že takový nedostatek peněz nehrozí.

* S ministerstvem školství se táhne i finančně neúspěšný lyžařský šampionát v Liberci. V jeho průběhu jste na něj poskytli další peníze. Proč? Daly se použít daleko vhodněji.

Peníze jsme dali, ale nešly z kapitoly školství, byli jsme jen administrátory té akce. Já jsem tady tehdy nesesedla. S tím jsem nic neměla.

* Proč podle vás expremiér Mirek Topolánek neustále tvrdil, že jsou to fámy médií, že šampionát provázejí podivné finanční transakce?

Dokud nemám přesná čísla o vyúčtování šampionátu, tak se k tomu nemohu vyjádřit. Také ale nerozumím tomu, proč došlo v Liberci k velkému finančnímu propadu.

* V některých zemích se bojí před začátkem školního roku rozšíření prasečí chřipky mezi žáky. Děláte nějaká opatření proti této nemoci?

Nejsme zřizovatelem většiny škol. Navíc se vakcína, kterou stát nakoupil, nemůže používat pro děti. Pro ty je vhodné pouze tamiflu. Pandemie u nás zatím podle všeho nehrozí. Nakoupené vakcíny je málo a použita bude hlavně pro personál ve zdravotnických zařízeních.

* Někteří vaši kolegové z „úřednické“ vlády říkají, že pokud by přišla nabídka, tak by ve funkcích, a tedy v politice, chtěli pokračovat po říjnových volbách. Co vy?

Určitě bych už nechtěla pokračovat na krátkou dobu. Proto jsem ve vyjádřeních velmi opatrná. Ale abych byla poctivá – dobře vidím, co by se dalo udělat, takže pokud by existovala možnost pracovat zde jedno volební období, zkusila bych to.

* O žácích, studentech a učitelích se říkají nejrůznější věci. Přečtu vám jeden citát: „Naše mládež miluje přepych, nemá správné vychování, neuznává autority a nemá úctu před stáří, děti odmítají rodičům, srkají při jídle a tyranizují své učitele.“ Odhadla byste, jak jsou ta slova stará?

Komenský to není, možná někdo po něm. Přesně ale nevím.

* Moc se toho v pohledu na některé věci nezměnilo. Řekl to před více než 2 400 lety Sokrates.

Sokrates? Ale určité věci se naopak změnilo strašně. Proces změny společnosti za využití moderních technologií probíhá rychle. Dochází k paradoxu, že studenti začínají být kvalifikovanější než někteří učitelé. To nikdy v historii nebylo. I my se musíme vypořádat s tím, že role učitele se mění. Kdysi jsem pracovala s doktorem Grygarem a on mi po návratu z USA říkal: „Představte si, většina těch osobností tam byla mladší než já. Pomáhají k tomu univerzity, kde mají široký výzkum a mladý chytrý člověk má šanci předčit své učitele.“ To bych chtěla i u nás.

* Miroslava Kopicová – Narodena 1951. – Vystudovala FF UK, obor výchova a vzdělávání dospělých (PhDr.). – Před rokem 1989 pracovala ve státní správě, nikdy nebyla členkou politické strany. – Od jara 2009 je ministryní školství. – Tuto funkci zastávala i v první Topolánkově vládě v roce 2006.

VILIAM BUCHERT